

već i Klement Aleksandrijski. Što je preko one potrebe, to drži za zajedničko dobro, pa se mora k zajednici i privesti, najpače putem milostinje siromasima. Vrijednost zemaljskih dobara sva je u njihovoj upotrebi: ona su odredjena za to, da služe; tko se njima služi pravo, njemu će služiti na spas, tko se njime nepravo služi, pronaći će se kao sluga nepravde. Kraj takovih se nazora ne može pravo ni misliti o kakovom intenzivnom narodnogospodarskom nastojanju: svakom življem zamahu stavlja se nasuprot ideal siromaštva ili se prema njemu okreće oštrica pogibelji bogatstva, da se čovjek ne bi izgubio za onaj svijet. Crkveni oci raspravljaju često, smiju li se kršćani baviti trgovinom, pa neki ovo zanimanje naprosto zabranjuju, neki izuzimaju od njega samo svećenstvo dok se ostalom svijetu preporučuje, da ne traži bogatstva nad »čestitu« dobit. Na zlu glasu bili su osobito novčarski poslovi: posudjivanje novca uz kamate prosto se držalo lihvom, te se zabranjivalo kleru i svjetovnjicima, i prepuštalo posve inovjercima, napose židovima.

Ovako teorija. Sam je život kao svuda tako i ovdje odbio oštine ovih misli, a crkva, koja je neprijatno stajala prema posjedu i imetku, s vremenom je postala posjednicom imetka, povjerena joj u smislu njezine nauke kao zajedničkoga dobra. Ovdje nije mjesto, da se ispituje, je li se to dobro svagda i privelo svojoj svrsi, toliko je stalno, da je tim baš tako kao i svjetovnom vlasti papinskom čisto duhovno nastojanje crkve bilo opterećeno zemaljskim brigama, a crkva sama upletena u trzavice, u svu ružnu borbu realnoga života tako, te se život u njoj sve više udaljivao od evangjeoskoga duha. Tad